

Vjeroučitelji

INTERVIEW

Vjeronauk u školi - pogledi i iskustva

/Marinko Ivanković, SDB svećenik, Rijeka/

Skoro čitavo vrijeme svoga svećeničkog života, osim nekoliko godina studija, a već sam dvadeset i četvrtu godinu svećenik, uključen sam na razne načine u odgoj i obrazovanje svećeničkog i redovničkog podmlatka. U Križevcima sam radio dvije godine, a ostalo vrijeme u Rijeci. U salezijanskom sjemeništu su mladići srednjoškolskog uzrasta uglavnom između 14. i 19. godine. Desetak godina živio sam i radio u sjemeništu s mladim ljudima kao u jednoj obitelji proživljavajući njihove uspjehe i neuspjehe kao svoje vlastite. Posljednjih osam godina pomažem u pastoralnom radu u župi sv. Josipa u Rijeci, u sjemenišnoj gimnaziji predajem povijest, a neko vrijeme sam predavao latinski jezik i pedagogiju.

Već u prošlom režimu naša je službena Crkva opetovano postavljala pitanje vjeronauka u školi, jer je to smatrala važnim. Pomaka međutim nije bilo dok se nije promijenio sustav vlasti. Vjeronauk se poučavao u crkvenim prostorima, a školski prostori i programi bili su nedostupni vjerskoj pouci. Promjenom političkog sustava otvorilo se veliko polje rada vjeronauka u školi. Za taj rad nije bilo ni programa, ni kvalificiranog osoblja, ni iskustva. Očekivalo se od svećenika da preuzmu uglavnom svu katehizaciju u srednjim školama i barem dio kate-

hizacije u osnovnim. Na području župe sv. Josipa nalazi se Elektrotehnička škola. Osjetio sam kako se i od mene očekuje da se uz ostali posao uključim u to novo polje rada. Kad je prošle šk. godine uveden vjeronauk u škole, počela je i moja katehetska služba u Elektrotehničkoj školi.

Ove je godine Elektrotehnička škola podijeljena na dvije škole u istoj zgradi: četverogodišnju elektrotehničku i trogodišnju elektroindustrijsku. Obje škole imaju nešto više od 1300 učenika. Na vjeronauk je upisano 325 učenika, dakle otprilike svaki četvrti ili oko 25%. Ja predajem vjeronauk u 1. i 2. razredu, a kolega također svećenik u 3. i 4. U prvim i drugim razredima su na vjeronauk upisana 142 učenika, a podijeljeni su u šest grupa. U školu su upisani uglavnom mladići, a djevojaka je vrlo malo. U vjeronaučnim grupama prvoga i drugog razreda nema ni jedne djevojke.

Vjeronauk u školi doživio sam kao jedan od elemenata povratka normalnih vremena. Odstranjivanje vjeronauka iz školskog sustava bila je nepravda učinjena vjernicima i čitavoj kulturnoj tradiciji, koja je trajala skoro pola stoljeća. Iako sam nikad nisam imao u školi vjeronauk, nego protuvjersku propagandu, smatrao sam da je povratak vjeronauka u školu početak ispravl-

janja nepravde koja je činjena vjernicima. Ne slažem se s onima koji su željeli odgoditi uvođenje vjeronauka u školu, jer navodno nisu stvoreni uvjeti za dobar početak. Uvjeti ni izdaleka nisu dobri i neće biti tako brzo, ali je bilo potrebno početi u okolnostima kakve jesu. Učenje vjeronauka je u temeljima europskog pa i hrvatskog školstva. Ponovno učenje vjeronauka u školi ima sličnosti s povratkom prognanika na svoja opustošena i napuštena ognjišta. Povratak nije lak, zato valjda neki još uvijek nisu upisali vjeronauk, ali je drag sa svim svojim teškoćama i neizvjesnostima. Stoga mi nije bilo teško prihvatiti predavanje vjeronauka u školi iako je to još jedna ne mala obveza.

U školu u kojoj predajem vjeronauk je ušao bez nekih trzavica koje bih ja mogao primijetiti. Nije bilo otvorenog protivljenja ni od strane profesora, niti od učenika, ali nije bilo ni izrazitog oduševljenja. Možda ima nešto tihe podrške i tihe oporbe. Vjeronauk je uveden zakonskom odredbom i kao takav prihvaćen. Uprava škole muku muči kako u prenatrpanoj satnici naći mjesta i prostora za vjeronaučnu nastavu. U svakoj od šest grupa imam ove godine po dva predmeta u popodnevnoj smjeni, tj. po dva sata svaki drugi tjedan. To nije najbolje rješenje, ali čini se da je najbolje što se u datim okolnostima moglo postići.

Kad poznanici čuju da predajem vjeronauk u srednjoj školi, obično me pitaju kako mi je u tom poslu, očito očekujući probleme s disciplinom i ponašanjem učenika. Postoji naime uvjerenje da su srednjoškolci drski i bezobrazni te da je teško s njima izići na kraj. Tu zaista nisam do sada imao većih problema. Mladići se prema meni kao osobi i vjeroučitelju odnose vrlo korektno. To međutim ne znači da nema teškoća, ali su one sasvim druge naravi.

Glavni mi je problem kako u učenicima probuditi pravi odnos prema vjeri. Na koji način mladićima kojima sam vjeroučitelj pomoći da u konkretnim životnim okolnostima kroz osjećaj crkvenosti stječu osobni odnos s Bogom. A tu vidim mnogo velikih teškoća. Vjera i Crkva su u posljednje vrijeme stekli više društvenog ugleda, ali se

time nisu umanjili negativni i iskrivljeni pogledi i pristupi vjeri i Crkvi. Jedan sat vjeronauka u školi ne može mnogo izmijeniti. Ovaj predmet bi trebao biti tek jedan od faktora u duhovnoj formaciji mlade generacije.

Na vjeronauk se uglavnom gleda kao na određeno znanje o vjeri. Kad naučiš propisane sadržaje, možeš ih položiti i vjeronauk ti više nije potreban. U našoj školi, a vjerujem i u drugima, ima učenika koji su iz vjerničkih obitelji, ali nisu upisali vjeronauk, jer su krizmani i "naučili su sve". Takav pogrešan stav pomalo potiče i sam naziv predmeta. Bio bih zato da se za vjeronauk pokuša uvesti neko prikladnije ime koje ne bi isticalo učenje i znanje nego životno opredjeljenje i odnos prema životu. Vjera i znanje o vjeri nisu isto.

Evangeoska vjera je veoma zahtjevna. Isus od vjernika traži sve, da bi onda dao više nego čovjek može očekivati i zamisliti. Za tu vjeru su potrebni svjedoci. Vjeronauk može samo osvjetljavati i razjašnjavati svjedočenje vjere, a ne može ga nikako nadomjestiti. Kateheta u prvom redu treba biti autentični svjedok vjere, koji će moći dati i obrazloženje onoga što živi. Veoma su nezdrave tendencije da se vjerska pouka i svjedočenje oslanjaju samo na katehete po paroli: "Brigo moja prijeđi na drugoga." Uz obitelj i katehetu formiranju mladih vjernika moraju dati svoj doprinos nastavnici koji su vjernici i župna zajednica, i to konkretnim pothvatima i na organiziran način.

Svega toga još uvijek nema. Nakon uvođenja vjeronauka u školu trebat će s vremenom pokrenuti mnoge aktivnosti na raznim razinama bez kojih je vjeronauk osuđen na neuspjeh. On je tek jedna od prvih lasta novoga vremena u kojem bi vjernički život mladih ljudi morao biti daleko bogatiji.

Vjeronauk je uveden u školu, ali je škola uglavnom ostala ista, ista je obitelj, ista župna zajednica, više-manje isti su i pogledi na život, isti pristupi stvarnosti, jer se to ne mijenja tako lako ni brzo. Duhovni život mladih treba obogaćivati i izvan vjeronaučnog sata raznim sadržajima da bi onda vjeronaučni sat dobio pravo značenje. U

obiteljima, osim rijetkih iznimki, nema ničega što bi mlade ljude uvodilo u aktivan život vjernika. Sve se svodi na moralne pouke i zabrane, ali ozbiljnih razgovora o duhovnom životu, zajedničke molitve ili nekih pothvata koji bi se poduzimali kao izraz vjerničkog života a u koje bi bili uključeni mladi uglavnom nema.

Župna zajednica ne uspijeva uključiti mlade u programe i akcije kroz koje bi oni osjetili stvarnost angažiranog vjerničkog života, vidjeti način kako se u nj mogu uključiti i kako mogu dati svoj doprinos. Učenici Elektrotehničke škole su ne samo iz Rijeke nego i iz šire okolice, te iz Gorskog kotara, Istre i s otoka. Oni su dakle iz mnogih župa. Ono što većinu povezuje sa župom jest nedjeljna sv. misa, ali kod mnogih ni ona nije redovita. Na euharistijskom slavlju su u velikoj većini posve pasivni. U nekoliko navrata smo priredili euharistijsko slavlje samo za njih, pa se vidjelo koliko su pasivni i kako teško mogu pratiti tok događanja. I ono malo aktivnosti što se poduzima u župama, lakše se ostvaruje među djecom i starijima nego među omladinom. Manji dio u svojim župama ima vjeronaučne susrete za srednjoškolce i to uglavnom u samom gradu. Izvan grada malo koja župa ima vjeronaučne susrete za omladinu, a to sigurno utječe i na broj upisanih na školski vjeronauk.

Ta pasivnost utječe i na kvalitetu vjeronauka u školi. Za dobar vjeronauk u školi bilo bi nužno iznošenje vjerničkih iskustava samih učenika. Za njih mnogo više može značiti svjedočenje i iskustvo kolege nego katehete jer "kateheta mora tako govoriti", "to mu je dužnost" itd. Da bi se moglo svjedočiti, mora postojati i životna stvarnost iz koje to svjedočanstvo izlazi. Za srednjoškolce nije dovoljno da samo slušaju predavanja, tumačenja i razjašnjenja te da primaju odgovore na svoja pitanja, već da i iz svog iskustva mogu među vršnjacima pozitivno vjernički djelovati. Vjeronauk u školi bi po mom sudu jednim dijelom mogao biti usmjeren i u tom pravcu. Zato ih na vjeronaučnim susretima pokušavam upozoriti na to da nije dovoljno da su pasivno dobri odnosno da ne griješe, već da treba da se

angažiraju na dobrim pothvatima i tako otkrivaju bogatstvo talenata koje nose u sebi.

Duhovna dimenzija u životu mladih morala bi se obogaćivati kroz organizirane oblike druženja mladih: sportske i tehničke klubove, skautska, dramska, literarna i novinarska udruženja itd. Vjerujem da u tim ustanovama koje već postoje ima lijep broj vjernika, samo je pitanje koliko imaju izgrađen osjećaj da svoju vjeru svjedoče pred odgajanicima. Vjerojatno je barem podsvjesno vrlo čest osjećaj da su još nedavno morali dosta paziti kako ne bi učinili nešto zbog čega bi ih se moglo optužiti za vjersku propagandu. Kao i škola te su odgojne ustanove do sada bile posve odjeljene od Crkve. Vjeronauk je ušao u školu, a što je s ostalim odgojnim ustanovama? Ne kažem da u njima treba biti vjeronauk, ali bi valjalo omogućiti mladim vjernicima da se na svim područjima života mogu osjećati i izgrađivati kao vjernici. Nadam se da će kršćanski laici kroz svoja udruženja uskoro početi osnivati i nova udruženja mladih. Veoma bi značajni bili biblijski kružoci i molitvene zajednice mladih gdje bi se na specifičan način izgrađivao njihov duhovni život. Ako toga ne bude, vjeronauk u školi ostaje bez oslonca u stvarnosti. Svega toga, barem na riječkom području, nažalost jedva da tu i tamo ponešto ima.

Već sam spomenuo da učenici u našu školu dolaze s vrlo širokog područja. Ponekad imaju i po 9 sati nastave dnevno. Zbog putovanja i preopterećenosti jedan dio učenika sigurno nije upisao vjeronauk. Meni također obveze ne ostavljaju puno slobodna vremena, tako da su mogućnosti za susrete izvan škole male. Neke inicijative i želje postoje pa ćemo vidjeti što će se od toga ostvariti. U župi postoje sedmični vjeronaučni susreti za mlade, koje predvodi kolega svećenik. Školske obveze i praksa te druge aktivnosti, npr. vrlo zahtjevni treninzi u sportskim klubovima, stavljaju pred mlade velike zahtjeve i u njima se javljaju obrambeni mehanizmi. Neki se aktiviraju uglavnom u onome što im se sviđa. Mnogi čine samo ono što moraju, a kad se radi samo ono što se mora, obično se ne učini kako valja. Velik broj učenika ima proble-

ma s uspjehom u školi što dovodi do nape-
tosti u odnosu s roditeljima i nastavnicima.

S učenicima radim prema propisanom programu prema kojemu su sastavljeni i novi udžbenici. Mislim da su udžbenici i sadržajno i po opremi vrlo dobri i suvremeni. Teme su prilagođene mladima i prikazane na zanimljiv način. Nažalost na tržištu su se pojavili sa zakašnjenjem, a jak je i utjecaj ekonomske krize, tako da svi učenici nemaju knjige, što to je šteta jer knjiga je poticajna. Čitava građa ne može se obraditi s jednim satom sedmično, zato neke teme samo letimično prijedemo. Neki se učenici prvi put susreću s vjeronaukom te uvijek nastojim, kad se za to ukaže prilika, razjasniti potrebne nejasnoće i osnovne pojmove. Pokušavam također upozoriti na aktualne crkvene događaje i blagdane koji se slave. Učenici donekle znaju što se događa u njihovoj župi, ali obično nemaju pojma što se na crkvenom području događa u gradu, u Hrvatskoj, u svijetu. Što o tome govore sredstva društvenog priopćavanja ne znači mnogo. Kraj sata obično zaključimo molitvom za koju nastojim da bude povezana s temom koja se obrađivala tokom sata. Teško je privoljeti kojeg od učenika da sam izrekne molitvu pred razredom. S vremena na vrijeme pokušavam s njima i kratke meditacije.

Ocjenjivanje učenika je poseban problem. Usmeno ispitivanje je teško provedivo kad imate samo jedan sat sedmično, stoga se uglavnom držim pismenog ispitivanja bilo pomoću testa, bilo pomoću referata. Pokušavam da učenici ne daju prevelik naglasak ocjeni iz vjeronauka. Zalaganje i trud moraju se nagraditi i dobrom ocjenom, a isto tako nemar mora biti vidljiv iz ocjene, ali se vjera ne može ocijeniti. Ne smeta mi previše ako učenik uči povijest za ocjenu, jer ne mora biti povjesničar, ali ne mogu prihvatiti da netko uči vjeronauk za ocjenu, a ne za život jer je to negacija vjeronauka.

Cilj i pokretačka snaga vjeronauka je vjera Bogu Objavitelju, takva vjera koja čini duhovnu preobrazbu osoba i po njima svijeta. Cilj je tako velik da nikad u potpunosti nije ostvariv. U tome i jest njegova privlačnost što prema njemu možeš ići uvijek punim jedrima bez straha da ćeš prerano

stići. Vjeronauk u sadašnjim prilikama nailazi na velike teškoće, kako sam pokušao razjasniti, jer mnogi preduvjeti nisu ostvareni. Nadam se da će novonastala klima u društvu svakodnevno poboljšavati uvjete za vjeronauk. Pritom bi se svakako trebalo čuvati zastranjenja. Nekad su marksizam uspoređivali s vjeronaukom, a neki sad vjeronauk uspoređuju s marksizmom. Trebalo bi se najozbiljnije čuvati svega onoga što bi za to moglo dati povoda. Za određene teškoće i neuspjehe ne bismo olako smjeli tražiti dežurne krivce izvan Crkve. Naročito bi trebalo ići za tim da i katehete i vjeroučenici stvaraju maksimalnu toleranciju prema pripadnicima drugih religija i svjetonazora.

Bit će potrebne mnoge nove inicijative. Valja očekivati da će ih u dobroj mjeri pokretati i sudionici školskog vjeronauka. Nikad se neće dočekati bolja vremena ako svi čekamo da netko drugi riješi probleme i stvori preduvjete. Opravdanost vjeronauka u školi mogu potvrditi samo dobri plodovi. Pravo veselje ne može biti da smo uspjeli uči u školu, nego dobri rezultati.

Konačno, vjeronauk ide za preobrazbom čovjeka, koja se može ostvariti jedino na duhovnom području i to katehete ne bi smjeli nikada zaboraviti. Tu lako zakažemo. Često je daleko lakše pobjeći na neka druga područja nego uporno inzistirati na onom što je vjerničko, duhovno. Nije lako mladim ljudima, koji su najčešće zaokupljeni najrazličitijim ponudama i doživljajima te nošeni snažnim emocijama vlastite mladenačke naravi ukazivati na duhovne vrednote. Uza sve to duhovna stvarnost je ono po čemu je čovjek čovjek. Pomoći mladu čovjeku da to u sebi otkrije i zavoli znači otvoriti mu put spasenja. Zato je služba katehete, koliko god bila mučna i teška, veličanstvena. Naglasak u katehetskom radu ne bi smio biti na teškoćama, iako su one stvarne, već na uzvišenosti službe. Zaista je velika stvar imati udjela u buđenju i razvoju u mladim ljudima onoga što je najljepše, što ima snagu neprolaznosti i života vječnog. U srcu katehete mora biti trajna zahvalnost Bogu da smije raditi tako uzvišen posao te iz te zahvalnosti moraju izvirati i odgovornost i radost.